

Elżbieta Rakowska

"Karikaturen für das 7.-10. Schuljahr", wybór i komentarz dydaktyczny: Horst Klaus Berg, Stuttgart-München 1978 : [recenzja]

Collectanea Theologica 49/4, 211-212

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nych tego przedmiotu w 10-letniej szkole, okazują się wciąż aktualne i w praktyce bardzo owocne. Ich wynikiem jest opracowanie serii podręczników szkolnych do nauki religii pod wspólnym tytułem *Pieśni — Karykatury — Sceny*. Seria ta wskazuje na nowe możliwości ujęcia materiału nauczania z zakresu religii, kipi różnorodnością tematów i ich wieloaspektowym znaczeniem; pozwala oceniać każdy czyn w świetle etyki katolickiej, a od najmłodszych lat uczy dziecko specyficznej modlitwy — służenia Bogu codzienną pracą.

Całość edycji obejmuje 9 zeszytów. Zeszyty od pierwszego do trzeciego przeznaczone są dla klas 1—4, z których każdy opatrzony jest ogólnym tytułem, określającym podstawową formę oddziaływania: zeszyt 1 — *Pieśni*, zeszyt 2 — *Karykatury* (rysunki) oraz zeszyt 3 — *Sceny*. Pozostałe tomy wykazują analogię w układzie kolejnych numerów z przeznaczeniem: zeszyty 4—6 dla klas 4—7 oraz zeszyty 7—9 dla klas 7—10. Ujęcie tematów na bazie różnorodnych materiałów pomocniczych wraz z wieloma formami działania świadczy o korelacji wielu przedmiotów i ich integracji z dziedziną sztuk: muzycznej, plastycznej i dramatycznej.

Autorka zeszytu pierwszego Sigrid Berg wybrała 30 przykładów pieśni kompozytorów rodzimych, zaczerpniętych z bogatej literatury niemieckiej pieśni religijnej oraz anonimowe pieśni Murzynów amerykańskich, tzw. *negro-spiritual*, w treści odpowiadających chrześcijańskiej perspektywie życia. Tytuły pieśni podają temat lekcji i pozostają w ścisłym związku z zawartymi w niej zagadnieniami, jak i z ogólnym hasłem tematycznym, które często poprzedza urywek ze Starego lub Nowego Testamentu, umożliwiając wielostronne wykorzystanie materiału.

Wybrane pieśni są niezwykle piękne. Proste w strukturze formalnej, najczęściej o typycznej budowie zwrotkowej z refrenem, niektóre o charakterze recytatywnym, w większości niezmiernie śpiewne i melodyjne. Pozbawione są jakiegokolwiek akompaniamentu, lecz jest to celowe; najważniejszym instrumentem jest sam głos ludzki. W przypadku tych pieśni muzyka ma stać trochę w cieniu słowa.

Każda z pieśni poprzedzona jest komentarzem dydaktyczno-metodycznym. Ma on zasygnalizować informacje związane z tematem, głównie meritum tematu, pokazując sposób dojścia do niego oraz zawiera propozycje przykładowo rozplanowanych jednostek lekcyjnych. Książkę tę można z powodzeniem traktować jako rodzaj poradnika metodycznego dla nauczyciela religii, który pokazuje, jak wiele różnych funkcji może spełniać pieśń w procesie nauczania. Jej rola nie sprowadza się tylko do wzbogacenia lekcji o jedną z form wychowania muzycznego, lecz jest z nią tak zintegrowana, by mogła w pełni rozwinąć jej wszelkie możliwości treściowe i emocjonalne, a przez śpiewanie utrwalić poznany temat.

Na końcu książka wzbogacona jest o 15 „ćwiczeń roboczych” (pomocniczych), odpowiadających tematom lekcyjnym; umożliwiają one nauczycielowi sprawdzenie opanowania oraz zrozumienia omówionych zagadnień przez ucznia. Służą do tego celu testy rysunkowe, słowne i różnorodne opowiadania.

Elżbieta Rakowska, Lublin

Karikaturen für das 7.-10. Schuljahr, wybór i komentarz dydaktyczny Horst Klaus Berg, Stuttgart-München 1978, Calwer Verlag — Kösel-Verlag, s. 87 (*Lieder — Bilder — Szenen im Religionsunterricht*, t. 8).

Celem pracy jest zachęcenie katechetów do włączenia w nauczanie religii rysunku-karykatury, będącego satyrycznym obrazem naszej rzeczywistości. Służą temu szczegółowe i praktyczne wskazówki ułatwiające wprowadzenie i kontynuację tego interesującego metodycznego „instrumentarium”.

Zeszyt zawiera 30 dobranych tematycznie rysunków, o różnym stopniu trudności tak w treści, jak i w formie, z których każdy poprzedzony jest zwięzłą informacją rzeczowo-dydaktyczną. Rysunek-karykatura ma coś wywołać, spowodować. Jego bronią jest ośmieszanie przywar ludzkich. Niniejszy zbiór rysunków poddaje krytycznej ocenie ludzkie słabości, niepewną jutra sytuację człowieka, jego stosunek do bliźniego, do dóbr tego świata, klasowość społeczeństwa, itp. W znacznej mierze sprowadza się w treści do spraw bytu ziemskiego i egzystencji człowieka. Pozornie wydaje się mały wkład tematyki specyficznie teologicznej czy religijnej w poszczególnych obrazach. Wypływa on jednak dzięki gruntownej analizie treści, kiedy wymowa rysunku uwidacznia się w perspektywie życia chrześcijańskiego.

Aby tę analizę przeprowadzić, autor podręcznika zaleca trójfazowość w rozbiórce i asocjacji każdego rysunku: uchwycenie treści, krytycznych elementów rysunku, powiązanie go z życiem oraz skierowanie ku sobie samemu. Zatem faza pierwsza sprowadza się do opisu rysunku-karykatury z uwzględnieniem tych doświadczeń, dla których obraz mógłby stać się ich odbiciem; fazę drugą stanowi głębsza analiza uwzględniająca główną myśl, tezę samego twórcy oraz trzecia, będąca przeniesieniem odczytanej myśli na własne podwórkó dotychczasowych doświadczeń rozważającego.

H. K. Berg zdaje sobie sprawę, iż na interpretację rysunku-karykatury wpływ mają warunki oraz ogólna, dotychczasowa sytuacja życiowa oglądającego. Również i te, subiektywne czynniki trzeba rozpatryć w świetle głównej myśli obrazu. Sens wielu karykatur może wywołać kontrowersyjną dyskusję, a także dojść do zupełnie innych wyjaśnień. Ta poliwalencja interpretacji rysunku ma ścisły związek z treścią hasła, którym odpowiadają zresztą poszczególne obrazy. Niemniej pozostaje fakt, że karykatura demaskuje przez ośmieszenie, ale posiada również silną wewnątrznie dynamikę utopijno-afirmatywną. Nie tylko atakuje teraźniejszość, lecz i uprzedza przyszłość, którą oglądający i rozważający są w stanie zmienić. Właśnie ten aspekt — szukanie pozytywnych cech rzeczywistości w satyrycznym obrazie — może katecheta wykorzystać na lekcji religii.

Tematy rysunków uporządkowane są alfabetycznie i odpowiadają wielu hasłom, stąd możliwość wielostronnego wykorzystania materiału. Cenną pomocą są propozycje planów lekcyjnych wraz ze szczegółowymi wskazówkami metodyczno-dydaktycznymi. Na końcu tomu znajduje się 21 ćwiczeń pomocniczych, sprzyjających pogłębieniu przerobionej jednostki lekcyjnej dzięki testom, na które składają się pytania, opowiadania, wykresy i dodatkowe rysunki. Testy te stanowią uzupełniającą informację dla interpretacji trudniejszych rysunków.

Elżbieta Rakowska, Lublin

Xavier LEON-DUFOUR, *Wörterbuch zum Neuen Testament, München 1977, Kösel-Verlag, s. 470.*

Jest to przekład niemiecki oryginału francuskiego pt. *Dictionnaire du Nouveau Testament*, Paris 1975, Ed. du Seuil, dokonany przez Eleonore Beck i Eugeniusza Sitarza. Słownik składa się z dwóch części: wprowadzenie w środowisko Nowego Testamentu oraz właściwy słownik. Wprowadzenie obejmuje 76 stron, na których w sposób jasny i zwięzły zamieszczono wiadomości z historii Nowego Testamentu, geografii fizycznej, etnicznej, gospodarczej i politycznej oraz realia i instytucje biblijne z dziedziny kulturalnej, polityczno-prawnej, gospodarczo-przemysłowej, z życia rodzinnego, kulturalnego i religijnego (wierzenia, kierunki religijne, kult, obyczaje), a wreszcie podstawowe wiadomości o księgach Nowego Testamentu. Wiadomości te przydatne są z pewnością nie tylko dla teologów, ale i dla wszystkich, którzy samodzielnie szukają głębszego zrozumienia Nowego Przymierza.